«ДОКТОР МОНОБІЛЬШОСТІ»: ЯК ДИСЕРТАНТ АРАХАМІЯ ДОСЛІДИВ ТЕ, ЧОГО НЕМАЄ

ZN,UA Опитування читачів

07 вересня, 2026, 13:00 Поділитися Додати ZN.UA як бажане джерело в Google

© Колаж ZN.UA (містить елементи ШІ)

Автор
Олексій Гарань
засновник факультету суспільних наук та катедри політології Національного університету «Києво-Могилянська академія», науковий директор Фонду «Демократичні ініціативи»

Голова фракції «Слуга народу» Давид Арахамія вирішив збагатити вітчизняну науку і захищатиме дисертацію на ступінь доктора філософії в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Наукові ступені для можновладців неначе медом помазані. Для чого це їм — для престижу, задоволення амбіцій чи надбавок до їхньої «куцої» зарплати? Голова адміністрації у президента Кучми Дмитро Табачник захищав докторську дисертацію за так званою сукупністю праць — так можна робити, але має бути сукупність саме академічних праць, а не інтерв'ю чи збірки різних авторів, які Табачник записував як монографії. Потім був Володимир Литвин, який доріс до спікера Верховної Ради і віцепрезидента Національної академії наук України та якого неодноразово ловили на безбожних плагіатах. Цей список можна продовжувати і продовжувати. Апофігей — доктор економічних наук, відоміший як «проффесор» Янукович.

Звісно, новина про наукові амбіції голови найбільшої парламентської фракції змусила науковців прискіпливо вивчити його дисертацію на предмет плагіату. Але прямих запозичень не знайшли — все ж таки, мабуть, наукову працю писала недурна і навчена наведеними прикладами людина.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ
Тіньова коаліція в дії: хто допомагає владі успішно голосувати за важливі для неї питання

Правда, зовсім без запозичень не обійшлося — зашквар стався з рецензенткою високоповажного дисертанта. Науковці стверджують, що її докторська дисертація має збіги одразу з п'ятьма російськими джерелами.

Проте облишимо рецензентів, як і довічне риторичне запитання: а де урядовці та депутати знаходять час на написання дисертацій, та ще й у розпал війни на виснаження (Арахамія почав друкуватися на тему дисертації 2024 року)? Залишимо за дужками ще й той тонкий нюанс, що Давид Георгійович очолює наглядову раду Київського університету інтелектуальної власності та права — того самого, де президентом є Сергій Ківалов, колишній голова ЦВК, який після президентських виборів 2004 року отримав прізвисько «Підрахуй» через фальсифікації виборів на користь Віктора Януковича. На сайті університету їхні фото мило сусідять.

Однак найцікавіше в дисертації Давида Арахамії виявилося в темі та тому, як автор її розкриває. А досліджує нардеп «Особливості діяльності депутатської фракції на правах коаліції у Верховній Раді України», або, простіше, так звану монобільшість. Це цікаво. Бо хто може знати про українську монобільшість більше, ніж людина, яка очолює її від самого початку? І не просто знає, а й рекомендує монобільшість для України, посилаючись на британський досвід (так звану вестмінстерську модель):

«**Обґрунтовано**, що вестмінстерська модель як приклад європейського досвіду діяльності парламентської більшості на основі однієї політичної партії **(монобільшості) може мати найбільший потенціал адаптивності до українських реалій**» (с. 175) (підкреслено нами).

Що Арахамія побачив у своїй дисертації — і чого не побачив

Проблема не в самому існуванні монобільшості. Така практика є і в досвіді демократичних країн. **Проблема в іншому: наукова праця має досліджувати реальність. Тобто не лише те, як певна політична конструкція повинна працювати за законами й регламентами, а й те, як вона працює в реальному житті.** Особливо коли цей реальний досвід просто перед очима дослідника.

У дисертації Давида Арахамії перелічено правові, нормативні акти, регламенти, інструкції тощо. **А от про те, що ж відбувалося навколо, — зась.** І хоча у висновках до розділів написано, що саме потребує поліпшення, і навіть обтічно згадується, що іноді трапляється домінування виконавчої влади над законодавчою, але в самому тексті дисертації це геть не розкривається. **Таке враження, що ця дисертація — цілковита абстракція. Вона відірвана від практики, яку здійснює за часів Зеленського зокрема й керівник фракції Арахамія.**

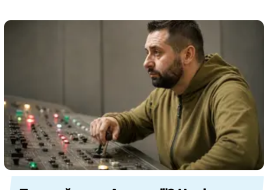

Перший уряд Арахамії? Навіщо Банкова переналаштовує важелі влади

А реалії такі: українську монобільшість було сформовано популістом Володимиром Зеленським на голому місці, із випадкових людей і, як твердять злі язики, начебто на грошах, які платилися в «конвертах» (може, це і є «найбільший потенціал адаптивності до українських реалій»?). Й зовсім не на тих засадах, які квазірозумними словами (як-от «матриця стійкості») розписує Давид Георгійович. Фактично монобільшість перетворилася на конвеєр, який у «турборежимі» проштовхував сумнівні рішення, ігноруючи навіть найпростіші парламентські процедури їхнього ухвалення.

Нині ця монобільшість фактично розвалилася — у парламенті лежить купа заяв народних слуг про вихід із неї. Їх просто не пускають на голосування до зали. Банкова намагається утримати монобільшість укупі та зробити керованою вмовляннями, переконаннями, а також тиском силовиків і грошима (про що свідчать розслідування НАБУ). Однак це не допомагає: колись найбільша в парламенті фракція уже не може забезпечити виключно своїми голосами ухвалення ні президентських, ні кабмінівських законопроєктів і провалює важливі закони.

Втрачає монобільшість і суспільну підтримку, і процес цей розпочався ще до повномасштабного вторгнення. Опитування КМІС у січні 2022 року показало: якби тоді відбулися вибори, «слуги» набрали б лише 14% серед тих, хто визначився з вибором. Це скорочення втричі (!) порівняно із 43% за партійними списками на виборах 2019-го. На наступних виборах бренду «Слуга народу» може взагалі не бути.

Здавалося б, саме це й мало би стати одним із головних предметів дослідження людини, яка весь цей час перебувала всередині процесу. Тим більше що сам Арахамія пише про «потенціал адаптивності до українських реалій», тобто начебто позитивний досвід. **Але саме ці реалії в дисертації залишаються майже за кадром. Бо поки це дуже схоже на карго-дисертацію: всі зовнішні атрибути наукової праці є, а реальність, яку вона мала б досліджувати й пояснювати, кудись зникла. І це — наукове дослідження?**

Вестмінстер, якого в Україні не буде

А тепер щодо вестмінстерської моделі, яку Давид Арахамія рекомендує Україні та яку ми розбираємо зі студентами на першому курсі. Це класична британська модель (Вестмінстер — місце перебування парламенту). Її логіка проста: переможець отримує все. Дві великі партії чергуються при владі. Партія, яка перемогла, формує однопартійні уряди і, маючи більшість у парламенті, може здійснювати свою політику. Опозиція суттєво впливати на її рішення не може. Це так звана мажоритарна демократія. На противагу їй консенсусна демократія передбачає пошук компромісів між різними політичними силами.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ
Неефективність монобільшості: український досвід

Однак працює ця конструкція не у вакуумі. У Сполученому Королівстві вона спирається не лише на парламентську більшість, а й на усталені політичні традиції. Там немає практики знищення опозиції: всі розуміють, що на наступних виборах сьогоднішня опозиція може перемогти й стати владою.

Утім, нині сама Британія відходить від вестмінстерської моделі, тому що політична ситуація змінюється. У XXI столітті вона вже має два (а не один, як пише Арахамія) приклади коаліційних урядів. Шотландія, Вельс і Північна Ірландія отримали значну політичну автономію, а виборчі системи там уже не є суто мажоритарними. Унітаризм, який є складовою вестмінстерської моделі, розмивається.

Ще одна важлива складова вестмінстерської моделі — мажоритарна виборча система. Вона працює на користь переможця: партія може отримати значно більшу частку місць у парламенті, ніж частка голосів, яку вона набрала на виборах. Натомість «треті» партії зазнають дискримінації: за такої системи набагато важче перетворити голоси своїх виборців на депутатські мандати.

В Україні ж мажоритарка працювала на користь влади або бізнесюків. Саме тому однією з вимог Євромайдану була пропорційна система виборів із відкритими списками, яку і передбачено нинішнім Виборчим кодексом. Чи пам'ятає про це Арахамія? Або ж, можливо, вже знає щось про плани монобільшості все переграти?

Та й загалом порівнювати парламентську модель у Великій Британії зі змішаною моделлю в Україні, м'яко кажучи, не зовсім коректно. **Таке враження, що той, хто писав у дисертації про вестмінстерську модель, не зовсім уявляє, а що ж, власне, це означає.**

І якщо у Британії десятиліттями при владі чергуються дві великі партії, для інших європейських країн звичні багатопартійність і коаліційні уряди. Україна теж живе за цією логікою. Уявити, що тут при владі почнуть по черзі змінювати одна одну дві партії, складно: наша країна занадто різнобарвна для такої конструкції.

ВАС ЗАЦІКАВИТЬ
Партії влади ніщо не заважає створити парламентську коаліцію національної єдності, але президент відкидає таку можливість – експерт

До речі, в дисертації Арахамії згадується про те, що Україна знає ще два випадки монобільшості. Незрозуміло, звідки ця інформація і на чому вона ґрунтується. Такого не було навіть за Януковича — Партія регіонів потребувала «довіску» у вигляді Компартії.

А «група 239» — комуністична більшість, сформована після виборів 1990 року, — існувала ще в УРСР. Тобто в незалежній Україні справжня монобільшість з'явилася лише після парламентських виборів 2019 року.

То що — знову монобільшість?

Тож маємо парадокс: нинішній український феномен монобільшості виявився провальним і навряд чи втілюваним у майбутні парламентські конструкції. Але саме цю модель Арахамія і подає як результат свого «наукового дослідження», та ще й уже втіленого в життя.

Натомість на заміну псевдомонобільшості в умовах війни на знищення України мали б прийти коаліція/уряд національної єдності. Але цього вперто не хоче бос Давида Георгійовича. **А сам Арахамія у своїй дисертації цього теж не рекомендує, віддаючи перевагу монобільшості й нав'язуванню всім одноосібних рішень із самої верхівки влади.**

Утім, повернімося до праці майбутнього доктора філософії. **Цінність будь-якого наукового дослідження полягає саме в тому, що воно досліджує й пояснює реальність, а не підганяє її під наперед задану картинку.** Особливо коли реальні факти цю картинку розбивають на друзки. Інакше це вже не наука, а її імітація. Карго-дисертація.

RELATED VIDEO

Поділитися
Додати ZN.UA як бажане джерело в Google

Всі статті Олексія Гараня →

Помітили помилку?
Будь ласка, виділіть її мишкою та натисніть Ctrl+Enter або Надіслати помилку

Додати коментар Всього коментарів: 0
Напишіть коментар
Залишилось символів: 2000
Авторизуйтесь, щоб мати можливість коментувати матеріали
ВІДПРАВИТИ